

ISLAMI DHE PERËNDIMI

© LOGOS-A
SHKUP
PRISHTINË
TIRANË
2 0 1 3

ISLAMI DHE PERËNDIMI

Boton: Logos-A
Biblioteka: Biblioteka e xhepit

Për botuesin: Adnan Ismaili
Kryeredaktor: Husamedin Abazi
Redaktor biblioteke: Muharem Jahja

Redaktor gjuhësor: Xhemaludin Idrizi
Redaktor artistik & disenji: Edib Agagjyshi
Redaktor teknik: Naser Fera

Përgatitja kompjuterike: Focus Pro - Shkup
Shtypi: Focus - Shkup

Copyright©Logos-A, 2013

ISBN 978-9989-58-487-9

www.logos-a.com

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara.
Ky libër mund të kopjohet pjesërisht për përdorim personal dhe jofitimprurës.
Kjo rekomandohet për qëllime promovuese të librit
apo edhe për afirmim të kulturës së leximit në përgjithësi.
Por, nuk lejohet riprodhimi, transmetimi apo kopjimi i këtij libri në tërësi
pa lejen paraprake të Logos-A.

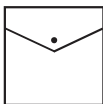
ISLAMI DHE PERËNDIMI

*Ligjëratë e mbajtur në Teatrin Sheldonian,
Oksford më 27 tetor 1993*

nga

M.T.M. Princi i Uellsit

Patron i Qendrës për Studime Islame - Oksford

BIBLIOTEKA E XHEPIT

Zonja e zotërinj, kur për herë të parë fillova ta mendoj temën e kësaj ligjërata, m'u sugjerua se duhet t'i jap zemër vetes me fjalën e urtë arabe: "Në çdo mendje ka pak urtësi". E pranoj se kam pak kualifikime si dijetar për ta arsyetuar praninë time këtu, në këtë teatër, ku aq shumë njerëz, shumë më të mësuar se unë, kanë mbajtur fjalime dhe e kanë përparuar njohurinë njerëzore. Mbase do të ndihesha më i përgatitur po të kisha qenë pënjoll i universitetit tuaj të shquar, sesa prodhim i atij '*Technical College of Fens*' – megjithëse ju duhet ta keni parasysh se katedra e arabishtes u themelua në Kembrixhin e shekullit të shtatëmbëdhjetë, plot katër vjet para katedrës suaj të parë të arabishtes në Oksford! Për dallim nga shumica prej jush, unë nuk jam ekspert i Islamit - megjithëse ndjej kënaqësi, për arsye të cilat shpresoj se do t'ju bëhen të qarta, që të jem Patron i Qendrës për Studime Islame të Oksfordit. Kjo qendër ka mundësi të bëhet një lëvizëse e rëndësishme dhe nxitëse në përkrahjen dhe përmirësi-

min e të kuptuarit të botës islame në Britani dhe një qendër për të cilën shpresoj se do ta marrë vendin e saj bashkë me qendrat tjera të studimeve islame në Oksford, si Instituti Oriental dhe Qendra e Lindjes së Mesme, si një institucion me të cilin universiteti, po edhe dijetarët më gjerë, me të drejtë do të krenohen.

Kur ta keni parasysh gjithë atë vetëpërmbajtje të cilën e kam lidhur me guximin për t'u futur në një fushë të ndërlikuar dhe të diskutueshme, ju mund ta pyetni veten përse unë gjendem këtu, në këtë godinë të mrekullueshme për t'ju folur juve rreth temës së Islamit dhe Perëndimit. Arsyeja për këtë është se unë me gjithë zemër besoj se lidhjet mes këtyre dy botëve sot janë më me rëndësi se kurdo më parë, për shkak se shkalla e moskuptimit ndërmjet botës islame dhe asaj perëndimore mbetet kanosëse dhe për shkak se nevoja që këto dy botë të jetojnë e të punojnë së bashku në botën tonë jashtëzakonisht të ndërvarur, kurrë nuk ka qenë më e madhe. Njëkohësisht, unë jamë tejet i vetëdijshëm për "fushat e minave" të cilat shtrihen përgjatë rrugës së një udhëtari të papërvojë që ka nisur ta hulumtojë këtë udhë të vështirë. Diçka nga ajo që do ta them pa dyshim se do të shkaktojë mospajtim, kritikë,

moskuptim dhe, duke e ditur se ç'fat kam, madje edhe diç më keq. Mirëpo meqë çdo gjë është thënë dhe kryer, vlen të përmendet edhe një fjalë tjetër e urtë arabe: "Ajo që vjen nga buzët, arrin te veshët, ndërkaq ajo që vjen nga zemra, arrin te zemra."

Dëshpëron fakti se, përkundër përparimit teknologjike dhe komunikimit masiv të pjesës së dytë të shekullit të njëzetë, përzierjes së racave, pakësimit gjithnjë e më të madh ose të paktën ashtu ne besojmë, të fshehtësive të botës sonë, moskuptimet mes Islamit dhe Perëndimit vazhdojnë. Në të vërtetë, ato mbase edhe po shtohen. Sa i përket Perëndimit, kjo nuk mund të jetë për shkak të injorancës (mosdijes). Në botë jetojnë një miliardë muslimanë. Disa milionë prej tyre jetojnë në vendet e Komonveltit. Dhjetë apo më shumë milionë jetojnë në Perëndim, ndërsa rreth një milion në Britani ku ekzistojnë edhe rreth 500 xhami. Interesimi i popullit për kulturën islame në Britani dita-ditës po shtohet. Shumicës prej jush do t'i kujtohet, madje mendoj se disa prej jush edhe morën pjesë aty, Festivali i mrekullueshëm i Islamit të cilin Hirësia e Saj, Mbretëresha, e hapi më 1976. Islami është gjithkund rreth nesh, e megjithatë mosbesimi vazhdon, e madje

edhe frika. Në botë, pas Luftës së Ftohtë të viteve '90-të, perspektivat për paqe duhet të jenë më të mëdha se kurdo më parë në këtë shekull. Në Lindjen e Mesme ngjarjet e rëndësishme dhe inkurajuese të javëve të fundit kanë krijuar shpresë të re për përfundimin e një çështjeje e cila e ka ndarë botën dhe në mënyrë aq dramatike ka qenë burim dhune dhe urrejtjeje. Mirëpo, rreziqet akoma nuk janë zhdukur. Në botën muslimane po shohim se si në mënyrë sistematike po shkatërrohet dhe zhduket mënyra unike e jetës së arabëve të kënetave në Irakun Jugor të vjetër me mijëra vjet. Dua të rrëfhem se për një vit të tërë kam dëshiruar ta gjej rastin e volitshëm për ta shprehur dëshpërimin dhe revoltën ndaj tmerreve të papara të cilat kryhen në Irakun Jugor. Për mua, ironia më e madhe dhe më tragjike e asaj që po i ndodh popullatës shiite të Irakut, sidomos në qytetin e lashtë dhe mauzoleun (faltoren) e shenjtë të Kerbelasë, është fakti se pasi aleatët perëndimorë vendosën me kujdes të jashtëzakonshëm t'i shmangen bombardimit të vendeve të tilla të shenjta (më kujtohet kur e lusja gjeneralin Schwarzkopf kur e takova në Rijad në dhjetor të v. 1990 që të bëj çmos për mbrojtjen e faltoreve të tilla gjatë çfarëdo konflikti),

ishte Sadam Huseini dhe regjimi i tij tmerrues që shkaktoi shkatërrimin e disave nga qendrat më të shenjta të Islamit. E tani jemi duke përjetuar tharjen e qëllimshme të kënetave si dhe shkatërrimin thuaja të plotë të një mjedisi unik, bashkë me një popullatë të tërë e cila është e varur nga ai që nga agimi i civilizimit njerëzor. Bashkësisë ndërkombëtare i është thënë se tharja e kënetave bëhet për qëllime bujqësore. Edhe sa gënjeshtër të kulluara duhet të dëgjojmë para se të ndërmerret ndonjë veprim?! Madje as në orën njëmbëdhjetë akoma nuk është vonë për ta parandaluar kataklizmën e plotë. Lutem që së paku kjo të jetë shkak në të cilin Islami dhe Perëndimi do të mund t'i bashkonin forcat për hir të njerëzisë sonë të përbashkët.

Këtë shembull të veçantë e theksova për shkak se ai është i patjetërsueshëm. Diku tjetër dhuna dhe urrejtja janë më të thella dhe më të dukshme, siç po shohim për çdo ditë në të katër anët e botës - në ish-Jugosllavi, në Somali, Angolë, Sudan, në shumë ish-republika sovjetike etj. Në ish-Jugosllavi, vuajtjet e tmerrshme të muslimanëve boshnjakë, bashkë me ato të komuniteteve tjera në atë luftë të egër, ndihmojnë që të mbetet gjallë frika dhe paragjykimet të cilat dy botët tona i

kanë për njëra-tjetrën. Natyrisht, konflikti paraqitet për shkak të keqpërdorimit të fuqisë dhe ndeshjes së idealeve, pa i përmendur aktivitetet nxitëse të liderëve të paskrupullt e fanatikë. Por, fatkeqësisht, ai gjithashtu paraqitet nga paaftësia për të kuptuar nga ndjenjat e fuqishme të cilat, për shkak të mosmarrëveshjes, shpiejnë drejt mosbesimit dhe frikës. Ne nuk duhet të rrëshqasim në një epokë të re të rrezikut dhe ndarjes për shkak se qeveritë dhe popujt, komunitetet dhe religjionet nuk mund të jetojnë së bashku në paqe në një botë që po tkurret.

Është për t'u habitur përse moskuptimet ndërmjet Islamit dhe Perëndimit duhet të vazhdojnë, ngase ajo që i bashkon botët tona është shumë më e fuqishme se ajo që na ndan. Muslimanët, të krishterët dhe hebrenjtë, të gjithë janë "Ithtarë të Librit". Islami dhe Krishterimi ndajnë vizionin e njëjtë monoteist: besimin në një Zot hyjnor, në kalueshmërinë e jetës sonë në këtë botë, në përgjegjësinë për veprat tona dhe në sigurinë e jetës që vjen. Ne ndajmë shumë vlera kyçe të përbashkëta: respekti ndaj ditorisë, ndaj drejtësisë, mëshira ndaj të varfërve dhe të paprivilegjuarve, rëndësia e jetës familjare, respekti ndaj prindërve. "Respekto babain dhe nënën" po

ashtu është urdhër kur'anor. Historia jonë e përbashkët është e lidhur ngusht. Megjithatë, aty gjendet një rrënjë e problemit tonë, sepse në masë të madhe kjo histori ka qenë histori konflikti; katërmbëdhjetë shekuj shpesh të shënuara nga armiqësia e ndërsjellë. Kjo i ka dhënë shtysë traditës së qëndrueshme të frikës dhe mosbesimit, ngaqë dy botët tona shpesh e kanë parë të kaluarën në mënyra kundërshtuese. Për nxënësit e Perëndimit, dyqind vitet e kryqëzatave tradicionalisht shihen si seri bëmash heroike dhe kalorësiake në të cilat mbretërit, kalorësit, princat dhe fëmijët e Evropës u përpoqën ta rrëmbejnë Jerusalemin nga duart e muslimanëve të pafe. Për muslimanët, kryqëzatat ishin një episod i vrazhdësisë dhe grabitjes së tmerrshme nga ana e ushtarëve të pafe plaçkitës dhe barbarë të tmerrshëm perëndimorë. Ndoshta më së miri për këtë flet njëra nga masakrat e kryera nga kryqtarët më 1099, kur ata sërish e morën Jerusalemin, qytetin e tretë të shenjtë të Islamit. Për ne në Perëndim, viti 1492 shënohet për përpjekjet njerëzore dhe horizontet e reja, për Kolombon dhe zbulimin e dy Amerikave. Për muslimanët viti 1492 është vit i tragjedisë, viti kur Granada ra në duart e Ferdinandit dhe Izabelës,

që shënoi fundin e tetë shekujve të civilizimit musliman në Evropë. Mendoj se këtu nuk kemi të bëjmë me atë se njëra apo piktura tjetër është më e vërtetë ose se ka monopol mbi të vërtetën, por se moskuptimet paraqiten kur nuk ia arrijmë të çojmë se si të tjerët e shohin botën, historinë e saj dhe rolet tona përkatëse në të.

Përfundim i asaj se si ne në Perëndim e shohim historinë tonë aq shpesh ka qenë që Islamin ta konsiderojmë si kanosje dhe rrezik, në mesjetë si pushtues ushtarak, ndërsa në kohët më bashkëkohore si burim i mostolerimit, ekstremizmit dhe terrorizmit. Mund të kuptohet se si marrja e Konstantinopojës (Stambollit - sh.p.) nga Sulltan Mehmeti më 1453 dhe disfatat e turqve jashtë Vjenës më 1529 dhe 1683, kanë shkaktuar dridhje frike te sunduesit evropianë. Historia e Ballkanit nën sundimin osman ka dhënë shembuj të mizorisë të cilat janë fundosur thellë në ndjenjat perëndimore. Mirëpo rreziku nuk ka qenë njëkahësh. Me invadimin e Egjiptit nga Napoleoni më 1798, të ndjekur me invadimet dhe pushtimet e shekullit të nëntëmbëdhjetë, lavjerrësi u lëkund dhe pothuajse mbarë bota arabe u okupua nga fuqitë perëndimore. Me rënien e Perandorisë Osmane,

edhe triumfit të Evropës kundër Islamit iu duk përfundimi. Ato ditë të pushtimit mbaruan, por edhe tani sjellja jonë e zakonshme ndaj Islamit vuan për shkak se mënyra se si e kuptojmë ne atë është rrëmbyer nga ekstremja dhe sipërfaqësorja. Për shumicën prej nesh në Perëndim Islami shihet me terma të luftës tragjike në Liban, me vrasjet dhe bombardimet e kryera nga grupet ekstremiste në Lindjen e Mesme dhe nga ajo e cila zakonisht quhet "fundamentalizëm islamik". Gjykimi ynë për Islamin në masë të madhe është shtrembëruar duke i marrë si norma ekstremet. Ky është një gabim serioz. Kjo do të ishte njësoj sikur cilësia e jetës në Britani të gjykohej në bazë të vrasjeve dhe përdhunimeve, keqtrajtimit të fëmijëve dhe varësisë nga droga. Ekstremet ekzistojnë dhe me to duhet marrë. Mirëpo, kur ato përdoren si bazë për të gjykuar për një shoqëri, atëherë shpiejnë në shfytyrim dhe jokorrektësi.

Për shembull, njerëzit në këtë vend (Britani - v.p.) shpesh polemizojnë se ligji i Sheriatit në botën islame është i vrazhdë, barbar dhe i padrejtë. Gazetat tona, mbi të gjitha, kanë dëshirë t'i ngacmojnë ato paragjykime të pamendura mirë. Natyrisht se e vërteta është e ndryshme dhe gjithmonë më e ndër-

likuar. Mendimi im është se ekstremet rralëherë zbatohen. Parimi udhëzues dhe fryma e ligjit islamik, marrë drejtpërsëdrejti nga Kur'ani, duhet të jenë ato për barazinë dhe mëshirën. Para se të sjellim gjykime, ne duhet ta studiojmë zbatimin aktual të tij. Ne duhet të bëjmë dallim ndërmjet sistemeve të drejtësisë të zbatuara me drejtësi dhe sistemeve të drejtësisë ashtu siç mund t'i shohim se zbatohen, e që janë deformuar për arsye politike në diç që më nuk është islame. Ne duhet ta kemi ndërmend debatin e mprehtë që zë vend në vetë botën islame rreth shtrirjes së universalitetit dhe pakufishmërisë kohore të ligjit të Sheriatit dhe shkallës deri në të cilën zbatimi i atij ligji vazhdimisht ndryshon dhe zhvillohet.

Gjithashtu ne duhet ta dallojmë Islamin nga zakonet e disa shteteve islamike. Një paragjykim tjetër i qartë i Perëndimit është gjykimi i pozitës së gruas në shoqërinë islame në saje të rasteve ekstreme. Megjithatë, Islami nuk është monolit dhe piktura nuk është aq e thjeshtë. Mos harroni se vendet islame, si Turqia, Egjipti dhe Siria, ua dhanë të drejtën e votës grave në kohën kur edhe Evropa ua dha grave të veta, madje shumë më herët se Zvicra! Në ato vende gratë një kohë të

gjatë kanë gëzuar pagesën e barabartë dhe mundësinë për të luajtur një rol të plotë pune në shoqëritë e veta. Të drejtat e grave muslimane për pronë dhe trashëgimi, për mbrojtje pas shkurorezimit dhe drejtim të biznesit, kanë qenë të drejta të përshkruara nga Kurani para një mijë e katërqind vjetëve, edhe pse ndoshta nuk janë zbatuar gjithkund në praktikë. Të paktën në Britani disa nga këto novela kanë qenë të panjohura madje edhe për gjeneratën e gjyshes sime! Benazir Buto dhe Begum Halide Zia u bënë kryeministre në shoqëritë e tyre tradicionaliste, në kohën kur Britania për herë të parë në historinë e vet zgjodhi një grua si kryeministre. Mendoj se kësaj doemos "nuk i vjen era" e një shoqërie mesjetare. Nuk do të thotë se gratë automatikisht janë qytetare të rendit të dytë për shkak se jetojnë në vendet islame. Ne nuk mund të gjykojmë për pozitën e gruas në Islam në mënyrë të drejtë nëse si përfaqësues të kësaj tërësie i marrim shtetet më konservative islame. Për shembull, mbulesa e gruas nuk është aspak universale në mbarë botën islame. Në të vërtetë, m'u ngjall kureshtja kur mësova se zakoni i mbajtjes së mbulesës kishte të bëjë shumë me traditat bizantine dhe sasanide. Disa gra muslimane

kurrë nuk e pranuan mbulesën, të tjerat e hodhën, ndërkaq të tjerat - sidomos gjeneratat e reja - kohëve të fundit kanë zgjedhur ta mbajnë mbulesën ose shamitë si dëshmi personale e identitetit të tyre musliman. Mirëpo, ne nuk duhet ta ngatërrojmë modestinë në veshje të përshkruar nga Kur'ani, si për burrat ashtu edhe për gratë, me format e jashtme të zakonit laik apo statusit shoqëror, të cilat origjinat e veta i kanë diku tjetër.

Ne në Perëndim po ashtu duhet ta kuptojmë botëkuptimin e botës islame për ne. Asgjë nuk mund të fitohet, ndërsa shumë dëm mund të shkaktohet, duke refuzuar ta kuptojmë shtrirjen deri në të cilën shumë njerëz në botën islame vërtet e kanë frikë materializmin tonë perëndimor dhe kulturën masive si sfidë vdekjepruese për kulturën e tyre dhe mënyrën e jetesës. Disa prej nesh mund të mendojnë se zbukurimet materiale të shoqërisë perëndimore, të cilat i kemi eksportuar në botën islame, si: televizioni, ushqimi i shpejtë (*fast food*) dhe veglat (almiset) e vogla të jetës sonë të përditshme, paraqesin ndikim modernizues, një të mirë vetëdëshmuese. Mirëpo, ne biem në kurthin e arrogancës së tmerrshme nëse “modernizmin” në vendin e tyre e ngatërrojmë me atë që ata

po bëhen gjithmonë e më tepër si ne. Është fakt se forma jonë e materializmit mund të jetë ofenduese për muslimanët e devotshëm. Këtu nuk mendoj vetëm në ekstremistët në mesin e tyre. Ne duhet ta kuptojmë atë reagim, njësoj si qëndrimin e Perëndimit ndaj disa prej aspekteve më rigorozë të jetës islame që duhet kuptuar në botën islame. Kjo, besoj, do të na ndihmonte ta kuptojmë atë që zakonisht e kemi shikuar si rrezik nga fundamentalizmi islamik. Duhet të kemi kujdes për këtë etiketim, fundamentalizëm”, si dhe të bëjmë dallim, siç e bëjnë këtë edhe muslimanët, ndërmjet rivivalistëve (ringjallësve), të cilët zgjedhin që më me përkushtim ta praktikojnë fenë e tyre dhe fanatikëve apo ekstremistëve, të cilët këtë përkushtim e shfrytëzojnë për qëllime politike. Ndër shkaqet e shumta religjioze, shoqërore e politike të asaj që më me përpikëri do të mund ta quanim ringjallje islame, është edhe ndjenja e fuqishme e çmagjepsjes, të të kuptuarit se teknologjia dhe gjërat materiale të Perëndimit nuk janë të mjaftueshme dhe se domethënia më e thellë e jetës gjendet diku tjetër në thelbin e besimit islam.

Njëkohësisht, ne nuk duhet të ngutemi të besojmë se ekstremizmi në ndonjë mënyrë

është vulë dhe thelb i muslimanit. Ekstremizmi nuk është hiç më tepër monopol i Islamit seç është monopol i religjioneve tjera, duke përfshirë edhe Krishterimin. Shumica dërrmuese e muslimanëve, edhe pse personalisht të devotshëm, janë të përmbajtur në sjelljet e tyre. E tyre është “feja e rrugës së mesme”. Vetë Profeti gjithmonë e ka urryer dhe i është frikësuar ekstremizmit. Mbase frika nga ringjallja islame, e cila i ngjyrosi vitet e '80-ta, tani po fillon t'ia hapë rrugën në Perëndim një të kuptuari të forcave të vërteta shpirtërore prapa kësaj. Mirëpo, po qe se dëshirojmë ta kuptojmë këtë lëvizje të rëndësishme, atëherë qartë duhet të bëjmë dallim mes asaj që besojnë shumica dërrmuese e muslimanëve dhe dhunës së tmerrshme të një pakice në mesin e tyre, gjë që çdo popull i civilizuar gjithkund duhet ta dënojë.

Nëse në Perëndim ekziston mosmarrëveshje rreth natyrës së Islamit, ekziston edhe injorancë e madhe rreth borxhit të cilin kultura dhe civilizimi jonë ia ka botës islame. Ky është një dështim për të cilin mendoj se rrjedh nga historia e trashëguar. Bota mesjetare islame, që nga Azia Qendrore e deri te brigjet e Atlantikut, ishte një botë ku lulëzonin dijetarë dhe mendimtarë. Mirëpo, meqë

kemi tentuar që Islamin ta shohim si armik të Perëndimit, si një kulturë, shoqëri dhe sistem besimi të huaj, ne jemi përpjekur që ta injorojmë, apo edhe ta fshijmë relevancën e madhe të tij për historinë tonë. Për shembull, ne e kemi nënçmuar rëndësinë e tetëqind vjetëve të shoqërisë dhe kulturës islame në Spanjë ndërmjet shekullit të tetë dhe atij të pesëmbëdhjetë. Kontributi i Spanjës muslimane për ruajtjen e mësimëve klasike gjatë mesjetës dhe për lulëzimet e para të renesansës, ka mbetur i njohur një kohë më të gjatë. Mirëpo, Spanja islame ishte shumë më tepër se vetëm një depo e thjeshtë ku njohuria helene ruhej për konsumim të mëvonshëm nga bota moderne perëndimore që tek atëherë po paraqitej. Spanja muslimane jo vetëm që mblodhi dhe ruajti përmbajtjen intelektuale të civilizimit të lashtë grek dhe romak, por ajo njëkohësisht edhe bëri interpretimin dhe zgjerimin e atij civilizimi dhe dha një kontribut të gjallë në shumë fusha të ndërmarrjes njerëzore në shkencë, si: astronomi, matematikë, algjebër (që është fjalë arabe), jurisprudencë, histori, mjekësi, farmakologji, optikë, bujqësi, arkitekturë, teologji, muzikë etj. Averroesi (Ibn Rushdi - sh.p.) dhe Avenzuri, si edhe Avicena (Ibn Sina -

sh.p.) dhe Razesii në Lindje, kontribuan për studimin dhe zbatimin e mjekësisë në mënyra nga të cilat Evropa përfitoi me shekuj më vonë.

Islami ushqeui dhe ruajti kërkimin për mësim. Sipas fjalëve të një tradite, “ngjyra e penës së dijetarit është më e shenjtë se gjaku i martirit”. Kordova në shekullin e dhjetë ishte qyteti më i zhvilluar në Evropë. Ne dimë për librezat e huazimit (nëpër biblioteka) në Spanjë në kohën kur mbreti Alfred bënte gabime trashanike (budallallëqe) me artet e kuzhinës (gatimit) në këtë shtet. Thuhet se 400.000 vëllimet në bibliotekën e sunduesit të saj u shtuan në më shumë libra se në të gjitha bibliotekat tjera të Evropës të mbledhura në një vend. Kjo u bë e mundshme për shkak se bota muslimane nga Kina përfitoi shkathtësinë e bërjes së letrës më shumë se katërqind vjet para pjesës tjetër jomuslimane të Evropës. Shumë nga tiparet me të cilat Evropa moderne mburret, asaj i erdhën nga Spanja muslimane. Diplomacia, tregtia e lirë, kufijtë e hapur, teknikat e kërkimit akademik, antropologjia, etika, moda, llojet e ndryshme të mjekësisë, spitalet, të gjitha këto erdhën nga ky qytet i madh i qyteteve. Islami mesjetar ishte një religjion i tolerancës së ja-

shtëzakonshme për kohën e vet që u lejonte hebreujve dhe të krishterëve t'i praktikojnë besimet e tyre të trashëguara, duke dhënë kështu një shembull, i cili fatkeqësisht për shumë shekuj me radhë nuk u kopjua në Perëndim. Çudi është shtrirja deri në të cilën Islami ka qenë pjesë e Evropës për aq kohë të gjatë, së pari në Spanjë e pastaj në Ballkan, dhe shtrirja deri në të cilën ai ka kontribuar aq shumë për civilizimin, për të cilin ne gabimisht aq shpesh mendojmë se është tërësisht perëndimor. Islami në të gjitha fushat e përpjekjes njerëzore është pjesë e së kaluarës dhe të tashmes sonë. Ai ka ndihmuar në krijimin e Evropës moderne. Ai është pjesë e trashëgimisë sonë, pra jo një gjë e ndarë.

Aq më tepër Islami sot mund të na mësojë mënyrën e të kuptuarit dhe të jetuarit në botën për humbjen e së cilës vetë Krishterimi është më i varfër. Në zemrën e Islamit gjendet mbrojtja e tij e një pikëpamjeje integrale për Universin. Islami, ashtu si dhe budizmi e hinduizmi, nuk pranon që ta ndajë njeriun dhe materien, religionin dhe shkencën, mendjen dhe materien; ai e ka ruajtur një pikëpamje metafizike dhe unike për vetveten tonë dhe për botën rreth nesh. Në thelb të Krishterimit akoma shtrihet një pi-

këpamje integrale për shenjtërinë e botës dhe një ndjenjë e qartë e tutorisë dhe përgjegjësisë që na është dhënë për mjedisin tonë natyror. Me fjalët e atij poetit dhe shkruesit të mrekullueshëm të himnit në shekullin e shtatëmbëdhjetë, George Herbert:

*Një njeri që sheh në qelq,
Mbi të mund t'i mbetet syri;
E nëse dëshiron, nëpër të ai kalon,
Dhe pastaj qiellin e zbulon.*

Mirëpo, Perëndimi gradualisht e humbi këtë vizion të integruar të botës me Kopernikun dhe Dekartin dhe me ardhjen e revolucionit shkencor. Një filozofi e gjithanshme për natyrën nuk është më pjesë e besimeve tona të përditshme. Nuk mund e të mos ndjej se, sikur të mundeshim tani ta rizbulojmë atë qasje të mëparshme, gjithëpërfshirëse ndaj botës rreth nesh, do ta shihnim dhe kuptonim domethënien e tij më të thellë, atëherë do të mund të iknim nga tendenca e shtuar në Perëndim për të jetuar në sipërfaqen e ambientit tonë, ku botën tonë e studiojmë me qëllim që ta manipulojmë dhe të mbisundojmë me të, duke e kthyer kështu harmoninë dhe bukurinë në çekuilibër dhe kaos.

Është fakt dëshpërues se në aq shumë drejtime bota e jashtme të cilën e kemi krijuar gjatë njëqind vjetëve të fundit, është duke e pasqyruar gjendjen tonë të brendshme të ndarë dhe konfuzë. Civilizimi perëndimor është bërë tejet përvetësues dhe eksploatues në mospërfilljen e përgjegjësive tona ndaj mjedisit. Kjo ndjenjë qenësore e njëjesisë dhe tutorisë së karakterit të gjallë sakramental dhe shpirtëror të botës, për ne sigurisht se është diçka e rëndësishme që mund ta mësojmë nga Islami. Jam tejet i sigurt se disa aty për aty do të më akuzojnë, siç e bëjnë këtë zakonisht, se jetoj në të kaluarën, se refuzoj të jem në vijë me realitetin dhe jetën moderne. Përkundrazi, ajo për çka apeloj është një e kuptuar më e gjerë, më e thellë dhe më e kujdesshme për botën tonë, për një dimension metafizik dhe material të jetëve tona, me qëllim që ta mëkëmbim drejtpeshimin të cilin e kemi braktisur dhe mungesa e të cilit besoj se do të dëshmohet si shkatërrimtare për një periudhë më afatgjate. Nëse mënyrat e mendimit në Islam dhe në religjionet tjera mund të na ndihmojnë në atë kërkim, atëherë ekzistojnë gjëra për ne për t'i mësuar nga ky sistem besimi, të cilin sugjeroj se jemi duke e injoruar në dëmin tonë.

Ne sot jetojmë në një botë të farkëtuar nga komunikimet e menjëhershme, nga televizioni, nga këmbimi i informatave në një shkallë që gjyshërit tanë as që kanë mundur ta ëndërrojnë. Ekonomia botërore funksionon si një entitet i ndërvarur. Problemet e shoqërisë, cilësia e jetës dhe e mjedisit janë globale në shkaqet dhe efektet e tyre, ashtu që askush nga ne nuk mund t'i lejojë më vetes atë luks që të jetë në gjendje vetë t'i zgjidhë ato. Bota islame dhe perëndimore ndajnë probleme të përbashkëta për të gjithë ne: si t'i adaptohem ndryshimit në shoqëritë tona, si t'u ndihmojmë të rinjve të cilët ndjehen të tjetërsuar nga prindërit e tyre ose nga vlerat e shoqërisë së tyre, si të merremi me AIDS-in, me narkomaninë dhe me shpërbërjen e familjes. Natyrisht, këto probleme ndryshojnë për nga natyra dhe intensiteti nga shoqëria në shoqëri. Problemet e qyteteve tona nuk janë të njëjta me ato të Kajros apo të Damaskut. Mirëpo, ngjashmëritë në përvojën njerëzore janë të konsiderueshme. Një shembull për këtë është kontrabanda ndërkombëtare me drogë. Ndërkaq dëmi të cilin ia shkaktojmë ambientit tonë paraqet një problem thetër. Ne duhet t'i eliminojmë këto rreziqe për komunitetet dhe jetët tona. Vetëm të njohur-

it e thjeshtë me njëri-tjetrin mund të rezultojë mrekulli. Për shembull, më kujtohet shumë mirë kur para ca vjetësh mora një grup muslimanësh dhe jomuslimanësh për ta parë punën e Qendrës Mjekësore "Marylebone" në Londër, patron i së cilës jam unë. Entuziazmi dhe përcaktimi i përbashkët të cilin e ngjalli ajo përvojë ishte jashtëzakonisht zemërngrohtë. Disi duhet të mësojmë ta kuptojmë njëri-tjetrin dhe t'i edukojmë fëmijët tanë - gjeneratën e re, sjelljet dhe pikëpamjet kulturore të të cilëve mund të jenë të ndryshme nga tonat - në mënyrë që edhe ata të kuptojnë. Ne duhet të shfaqim besim, respekt të ndërsjellë dhe tolerancë, nëse dëshirojmë të gjejmë mirëkuptim të përbashkët ndërmjet nesh dhe të punojmë së bashku në të gjeturit e zgjidhjeve. Qasja e përpjekjes bashkiake e Trustit tim, si dhe Skema vullnetare shumë e suksesshme të cilën ai e ka zbatuar për disa vjet me radhë, tregojnë se sa shumë mund të arrihet nga përpjekja e përbashkët që i bashkon klasat, kulturat dhe religjionet. Bota islame dhe ajo perëndimore nuk mund t'i lejojnë vetes që të qëndrojnë të ndara nga përpjekja e përbashkët për zgjidhjen e problemeve të tyre të përbashkëta. Një shembull i mrekullueshëm për veprimin e përbash-

kët të dy kulturave tona për të njëjtin qëllim, është mënyra me të cilën Mbretëria e Arabisë Saudite bashkëpunon me Universitetin e Oksfordit për të themeluar një qendër kërkimore rreth skizofrenisë për një organizatë të quajtur SANE, patron i së cilës po ashtu jam unë. Ne nuk mund të lejojmë që të ringjallen konfrontimet territoriale dhe politike të së kaluarës. Ne duhet të ndajmë përvojat, t'ia shpjegojmë vetveten njëri-tjetrit, të kuptojmë dhe tolerojmë dhe të ndërtojmë mbi parimet pozitive të cilat janë të përbashkëta për të dy kulturat tona, edhe pse unë e di se sa të vështira janë të gjitha këto. Kjo tregti duhet të jetë dykahëshe. Secili prej nesh duhet ta kuptojë rëndësinë e pajtimit dhe të pasqyrimit. Besoj se ajo është fjala *tedebbur*, t'i hapim mendjet tona dhe t'i hapim zemrat tona ndaj njëri-tjetrit. Jam i bindur se bota islame dhe ajo perëndimore kanë shumë për të mësuar nga njëra-tjetra. Njësoj sikur që inxhinieri i naftës në Gjirin Persik mund të jetë evropian, ashtu edhe kirurgu për transplantimin e zemrës në Britani mund të jetë egjiptas.

Nëse nevoja për tolerancë dhe këmbim është e vërtetë në suaza ndërkombëtare, atëherë ajo me forcë të veçantë zbatohet brenda vetë Britanisë. Britania është një shoqëri mu-

Itikulturore e multiracore. Unë tashmë përmenda madhësinë e komuniteteve tona muslimane që jetojnë në të gjitha anët e Britanisë, qoftë nëpër qytete të mëdha, siç është Bredfordi, qoftë në komunitete të vogla në vende të largëta, siç është Stornauay në Skocinë Perëndimore. Këta njerëz janë pasuri për Britaninë. Ata kontribuojnë në të gjitha pjesët e ekonomisë sonë: në industri, në shërbimet publike, në profesionet e ndryshme dhe në sektorin privat. Ata i gjejmë si mësues, si mjekë, si inxhinierë dhe si shkencëtarë. Ata kontribuojnë për mirëqenien ekonomike të vendit tonë dhe shtojnë pasurinë kulturore të kombit tonë. Natyrisht, toleranca dhe mirëkuptimi duhet të jenë dykahëshe. Për ata nga ne, të cilët nuk janë muslimanë, kjo do të thoshte respekt për praktikimin ditor të fesë islame dhe një kujdes i hijshëm për t'iu shmangur veprimeve të cilat mund të shkaktojnë ofendim të thellë. Për muslimanët në shoqërinë tonë është e nevojshme ta respektojnë historinë, kulturën dhe mënyrën e jetesës së vendit tonë si dhe ta arrijnë drejtpeshimin e lirisë së tyre jetike për të qenë ata që janë vetë, duke e vlerësuar rëndësinë e integritetit në shoqërinë tonë. Aty ku në të kuptuarit ka dështime dhe mostole-

rancë, ne kemi nevojë para dyerve tona për një pajtim më të madh mes qytetarëve tanë. Shpresoj se të gjithë do të mësojmë ta demonstrojmë këtë me rritjen e mirëkuptimit mes këtyre komuniteteve. Unë vetëm mund t'i admiroj dhe t'u duartrokas atyre burrave dhe grave të aq shumë grupeve të ndryshme të cilët palodhshëm punojnë në Londër, në Uellsin Jugor, në pjesën qendrore të vendit dhe diku tjetër, për përkrahjen e marrëdhënieve të mira bashkiake. Qendra për Studimin e Islamit dhe të Marrëdhënieve Krishtere-Muslimane në Birmingham paraqet vetëm një shembull të dukshëm dhe të suksesshëm. Besoj se duhet të jemi falënderues për përkushtimin dhe shembullin e të gjithë atyre të cilët veten ia kanë përkushtuar çështjes së përkrahjes së mirëkuptimit.

Zonja e zotërinj, nëse gjatë gjysmëorës së kaluar, sytë tuaj kanë bredhur lart deri te alegoria e mrekullueshme e së Vërtetës që zbret mbi artet dhe shkencat në tavanin e *Sir Robert Streeter*-it mbi ju, jam i sigurt se do të keni vërejtur se si injoranca me dhunë është zhdukur nga arena, pikërisht aty përballë mbulesës së organos. Unë ndjej një keqardhje për injorancën dhe shpresoj se do të më lejohet ta braktis këtë teatër në një gjendje

më të mirë. Para se të shkoj, nuk mund t'ua bëj me dije aq sa duhet rëndësinë e çështjeve të cilat kam dëshiruar t'i prek në mënyrë aq të papërsosur këtë mëngjes. Këto dy botë, islamja dhe perëndimorja, janë disi në udhëkryq në marrëdhëniet e tyre. Ne nuk duhet t'i lëmë të mbeten të ndara. Unë nuk e pranoj fjalën se ato shkojnë drejt ndeshjes në epokën e re të antagonizmit. Jam thellë i bindur se dy botët tona kanë shumë për t'i ofruar njëra-tjetrës. Ne kemi shumë gjëra për të bërë së bashku. Jam tejet i kënaqur që dialogu ka filluar, si në Britani ashtu edhe tjetërkund. Mirëpo, do të duhet të punojmë më me zell për ta kuptuar njëri-tjetrin, të nxjerrim çfarëdo helmi që kemi mes nesh dhe ta largojmë hijen e dyshimit dhe frikës. Sa më larg të arrijmë në këtë udhë, aq botë më të mirë do të krijojmë për fëmijët tanë dhe për gjeneratat e ardhshme.

ISLAM AND THE WEST

By

H.R.H. THE PRINCE OF WALES

Patron of the Oxford Centre for Islamic Studies

Ladies and gentlemen, it was suggested to me, when I first began to consider the subject of this lecture, that I should take comfort from the Arab proverb, 'In every head there is some wisdom.' I confess that I have few qualifications as a scholar to justify my presence here, in this theatre, where so many people much more learned than I have preached and generally advanced the sum of human knowledge. I might feel more prepared if I were an offspring of your distinguished University, rather than a product of that 'Technical College of the Fens' – though I hope you will bear in mind that a chair of Arabic was established in seventeenth-century Cambridge a full four years before your first chair of Arabic at Oxford! Unlike many of you, I am not an expert on Islam – though I am delighted, for reasons which I hope will become clear, to be a Patron of the Oxford Centre for Islamic Studies. The Centre has the potential to be an important and exciting vehicle for promoting and improving understanding of the Islamic world in Britain, and

one which I hope will earn its place alongside other centres of Islamic study in Oxford, like the Oriental Institute and the Middle East Centre, as an institution of which the University, and scholars more widely, will become justly proud.

Given all the reservations I have about venturing into a complex and controversial field, you may well ask why I am here in this marvelous Wren building talking to you on the subject of Islam and the West. The reason is that I believe wholeheartedly that the links between these two worlds matter more today than ever before, because the degree of misunderstanding between the Islamic and Western worlds remains dangerously high, and because the need for the two to live and work together in our increasingly interdependent world has never been greater. At the same time I am only too well aware of the minefields which lie across the path of the inexperienced traveler who is bent on exploring this difficult route. Some of what I shall say will undoubtedly provoke disagreement, criticism. Misunderstanding, and, knowing my luck, probably worse. But perhaps, when all is said and done, it is worth recalling another Arab proverb: 'What comes

from the lips reaches the ears. What comes from the heart reaches the heart.'

The depressing fact is that, despite the advances in technology and mass communications of the second half of the twentieth century, despite mass travel, the intermingling of races, the ever-growing reduction-or so we believe-of the mysteries of our world, misunderstandings between Islam and the West continue. Indeed, they may be growing. As far as the West is concerned, this cannot be because of ignorance. There are one billion Muslims worldwide. Many millions of them live in countries of the Commonwealth. Ten million or more live in the West, and around one million in Britain. Our own Islamic community has been growing and flourishing for decades. There are nearly 500 mosques in Britain. Popular interest in Islamic culture in Britain is growing fast. Many of you will recall-and I think some of you took part in-the wonderful Festival of Islam which Her Majesty the Queen opened in 1976. Islam is all around us. And yet distrust, even fear, persist. In the post-Cold War world of the 1990s the prospects for peace should be greater than at any time in this century. In the Middle East the re-

markable and encouraging events of recent weeks have created new hope for an end to an issue which has divided the world and been so dramatic a source of violence and hatred. But the dangers have not disappeared. In the Muslim world we are seeing the unique way of life of the Marsh Arabs of southern Iraq, thousands of years old, being systematically devastated and destroyed. I confess that for a whole year I have wanted to find a suitable opportunity to express my despair and outrage at the unmentionable horrors being perpetrated in southern Iraq. To me, the supreme and tragic irony of what has been happening to the Shi'a population of Iraq-especially in the ancient city and holy shrine of Kerbala-is that after the Western allies took immense care to avoid bombing such holy places (and I remember begging General Schwarzkopf when I met him in Riyadh in December 1990 to do his best to protect such shrines during any conflict it was Saddam Hussein himself, and his terrifying regime, who caused the destruction of some of Islam's holiest sites. And now we have had to witness the deliberate draining of the marshes and the near-total destruction of a unique habitat, together with an entire

population that has depended upon it since the dawn of human civilization the international community has been told the draining of the marshes is for agricultural purposes. How many more obscene lies do we have to be told before action is taken? Even at the eleventh hour it is still not too late to prevent a total cataclysm. I pray that this might at least be a cause in which Islam and the West could join forces for the sake of our common humanity.

I have highlighted this particular example because it is so avoidable. Elsewhere the violence and hatred are more intractable and deep-seated, as we go on seeing every day to our horror in the wretched suffering of peoples across the world—in the former Yugoslavia, in Somalia, Angola, Sudan, in so many of the former Soviet republics. In Yugoslavia the terrible sufferings of the Bosnian Muslims, alongside that of other communities in that cruel war, help keep alive many of the fears and prejudices which our two worlds retain of each other. Conflict, of course, comes about because of the misuse of power and the clash of ideals, not to mention the inflammatory activities of unscrupulous and bigoted leaders. But it also ari-

ses, tragically, from an inability to understand, and from the powerful emotions which, out of misunderstanding, lead to distrust and fear. We must not slide into a new era of danger and division because governments and peoples, communities and religions, cannot live together in peace in a shrinking world.

It is odd, in many ways that misunderstandings between Islam and the West should persist. For that which binds our two worlds together is so much more powerful than that which divides us. Muslims, Christians-and Jews-are all 'peoples of the Book'. Islam and Christianity share a common monotheistic vision: a belief in one divine God, in the transience of our earthly life, in our accountability for our actions, and in the assurance of life to come. We share many key values in common: respect for knowledge, for justice, compassion towards the poor and underprivileged, the importance of family life, respect for parents. 'Honour thy father and mother' is a Qur'anic precept too. Our history has been closely bound up together. There, however, is one root of the problem. For much of that history has been one of conflict; fourteen centuries too often mar-

ked by mutual hostility. That has given rise to an enduring tradition of fear and distrust, because our two worlds have so often seen that past in contradictory ways. To Western schoolchildren, the two hundred years of the Crusades are traditionally seen as a series of heroic, chivalrous exploits in which the kings, knights, princes-and children-of Europe tried to wrest Jerusalem from the wicked Muslim infidel. To Muslims, the Crusades were an episode of great cruelty and terrible plunder, of Western infidel soldiers of fortune and horrific atrocities, perhaps exemplified best by the massacres committed by the Crusaders when, in 1099, they took back Jerusalem, the third holiest city in Islam. For us in the West, 1492 speaks of human endeavour and new horizons, of Columbus and the discovery of the Americas. To Muslims, 1492 is a year of tragedy-the year Granada fell to Ferdinand and Isabella, signifying the end of eight centuries of Muslim civilization in Europe. The point, I think, is not that one or other picture is more true, or has a monopoly of truth. It is that misunderstandings arise when we fail to appreciate how others look at the world, its history, and our respective roles in it.

The corollary of how we in the West see our history has so often been to regard Islam as a threat-in medieval times as a military conqueror, and in more modern times as a source of intolerance, extremism, and terrorism. One can understand how the taking of Constantinople, when it fell to Sultan Mahomet in 1453, and the close-run defeats of the Turks outside Vienna in 1529 and 1683, should have sent shivers of fear through Europe's rulers. The history of the Balkans under Ottoman rule provided examples of cruelty which sank deep into Western feelings. But the threat has not been one-way. With Napoleon's invasion of Egypt in 1798, followed by the invasions and conquests of the nineteenth century, the pendulum swung, and almost all the Arab world became occupied by the Western powers. With the fall of the Ottoman Empire, Europe's triumph over Islam seemed complete. Those days of conquest are over. But even now our common attitude to Islam suffers because the way we understand it has been hijacked by the extreme and the superficial. To many of us in the West, Islam is seen in terms of the tragic civil war in Lebanon, the killings and bombings perpetrated by extremist groups in the Middle

East, and by what is commonly referred to as 'Islamic fundamentalism'. Our judgement of Islam has been grossly distorted by taking the extremes to be the norm. that is a serious mistake. It is like judging the quality of life in Britain by the existence of murder and rape, child abuse and drug addiction. The extremes exist, and they must be dealt with. But when used as a basis to judge a society, they lead to distortion and unfairness.

For example, people in this country frequently argue that the Shari'a law of the Islamic world is cruel, barbaric, and unjust. Our newspapers, above all, love to peddle those unthinking prejudices. The truth is, of course, different and always more complex. My own understanding is that extremes are rarely practised. The guiding principle and spirit of Islamic law, taken straight from the Qur'an, should be those of equity and compassion. We need to study its actual application before we make judgements. We must distinguish between systems of justice administered with integrity, and systems of justice as we may see them practised which have been deformed for political reasons into something no longer Islamic. We must bear in mind the sharp debate taking place in the

Islamic world itself about the extent of the universality or timelessness of Shari'a law, and the degree to which the application of that law is continually changing and evolving.

We should also distinguish Islam from the customs of some Islamic states. Another obvious Western prejudice is to judge the position of women in Islamic society by the extreme cases. Yet Islam is not a monolith and the picture is not simple. Remember, if you will, that Islamic countries like Turkey, Egypt, and Syria gave women the vote as early as Europe did its women-and much earlier than in Switzerland! In those countries women have long enjoyed equal pay, and the opportunity to play a full working role in their societies. The rights of Muslim women to property and inheritance, to some protection if divorced, and to the conducting of business, were rights prescribed by the Qur'an fourteen hundred years ago, even if they were not everywhere translated into practice. In Britain at least, some of these rights were novel even to my grandmother's generation! Benazir Bhutto and Begum Khaleda Zia became prime ministers in their own traditional societies when Britain had for the first time ever in its history elec-

ted a female prime minister. That, I think, does not necessarily smack of a medieval society. Women are not automatically second-class citizens because they live in Islamic countries. We cannot judge the position of women in Islam aright if we take the most conservative Islamic states as representative of the whole. For example, the veiling of women is not at all universal across the Islamic world. Indeed, I was intrigued to learn that the custom of wearing the veil owed much to Byzantine and Sassanian traditions. Some Muslim women never adopted the veil, others have discarded it, others-particularly the younger generation-have more recently chosen to wear the veil or the headscarf as a personal statement of their Muslim identity. But we should not confuse the modesty of dress prescribed by the Qur'an for men as well as women with the outward forms of secular custom or social status which have their origins elsewhere.

We in the West need also to understand the Islamic world's view of us. There is nothing to be gained, and much harm to be done, by refusing to comprehend the extent to which many people in the Islamic world genuinely fear our own Western materialism

and mass culture as a deadly challenge to their Islamic culture and way of life. Some of us may think the material trappings of Western society which we have exported to the Islamic world—television, fast food, and the electronic gadgets of our everyday lives—are a modernizing, self-evidently good, influence. But we fall into the trap of dreadful arrogance if we confuse ‘modernity’ in other countries with their becoming more like us. The fact is that our form of materialism can be offensive to devout Muslims—and I do not just mean the extremists among them. We must understand that reaction, just as the West’s attitude to some of the more rigorous aspects of Islamic life needs to be understood in the Islamic world. This, I believe, would help us understand what we have commonly come to see as the threat of Islamic fundamentalism. We need to be careful of that emotive label, ‘fundamentalism’, and distinguish, as Muslims do, between revivalists, who choose to take the practice of their religion most devoutly, and fanatics or extremists, who use this devotion for political ends. Among the many religious, social, and political causes of what we might more accurately call the Islamic revival is a po-

werful feeling of disenchantment, of the realization that Western technology and material things are insufficient, and that a deeper meaning to life lies elsewhere in the essence of Islamic belief.

At the same time, we must not be tempted to believe that extremism is in some way the hallmark and essence of the Muslim. Extremism is no more the monopoly of Islam than it is the monopoly of other religions, including Christianity. The vast majority of Muslims, though personally pious, are moderate in their politics. Theirs is the 'religion of the middle way'. The Prophet himself always disliked and feared extremism. Perhaps the fear of Islamic revivalism which coloured the 1980s is now beginning to give way in the West to an understanding of the genuine spiritual forces behind this groundswell. But if we are to understand this important movement, we must learn to distinguish clearly between what the vast majority of Muslims believe and the terrible violence of a small minority among them which civilized people everywhere must condemn.

If there is much misunderstanding in the West about the nature of Islam, there is also much ignorance about the debt our own

culture and civilization owe to the Islamic world. It is a failure which stems, I think, from the straightjacket of history which we have inherited. The medieval Islamic world, from Central Asia to the shores of the Atlantic, was a world where scholars and men of learning flourished. But because we have tended to see Islam as the enemy of the West, as an alien culture, society, and system of belief, we have tended to ignore or erase its great relevance to our own history. For example, we have underestimated the importance of eight hundred years of Islamic society and culture in Spain between the eighth and fifteenth centuries. The contribution of Muslim Spain to the preservation of classical learning during the Dark Ages, and to the first flowerings of the Renaissance, has long been recognized. But Islamic Spain was much more than a mere larder where Hellenistic knowledge was kept for later consumption by the emerging modern Western world. Not only did Muslim Spain gather and preserve the intellectual content of ancient Greek and Roman civilization, it also interpreted and expanded upon that civilization, and made a vital contribution of its own in so many fields of human endeavour-

in science, astronomy, mathematics, algebra (itself an Arabic word), law, history, medicine, pharmacology, optics, agriculture, architecture, theology, music. Averroes and Avenzoar, like their counterparts Avicenna and Rhazes in the East, contributed to the study and practice of medicine in ways from which Europe benefited for centuries afterwards.

Islam nurtured and preserved the quest for learning. In the words of the tradition, 'the ink of the scholar is more sacred than the blood of the martyr'. Cordoba in the tenth century was by far the most civilized city of Europe. We know of lending libraries in Spain at the time King Alfred was making terrible blunders with the culinary arts in this country. It is said that the 400,000 volumes in its ruler's library amounted to more books than all the libraries of the rest of Europe put together. That was made possible because the Muslim world acquired from China the skill of making paper more than four hundred years before the rest of non-Muslim Europe. Many of the traits on which modern Europe prides itself came to it from Muslim Spain. Diplomacy, free trade, open borders, the techniques of academic research, of anthropology, etiquette, fashion, va-

rious types of medicine, hospitals, all came from this great city of cities. Medieval Islam was a religion of remarkable tolerance for its time, allowing Jews and Christians the right to practise their inherited beliefs, and setting an example which was not, unfortunately, copied for many centuries in the West. The surprise is the extent to which Islam has been a part of Europe for so long, first in Spain, then In the Balkans, and the extent to which it has contributed so much towards the civilization which we all too often think of, wrongly, as entirely Western. Islam is part of our past and our present, in all fields of human endeavour. It has helped to create modern Europe. It is part of our own inheritance, not a thing apart.

More than this, Islam can teach us today a way of understanding and living in the world which Christianity itself is the poorer for having lost. At the heart of Islam is its preservation of an integral view of the Universe. Islam-like Buddhism and Hinduism-refuses to separate man and nature, religion and science, mind and matter, and has preserved a metaphysical and unified view of ourselves and the world around us. At the core of Christianity there still lies an integral view of the sanctity

of the world, and a clear sense of the trusteeship and responsibility given to us for our natural surroundings. In the words of that marvellous seventeenth-century poet and hymn writer, George Herbert:

*A man that looks on glass,
On it may stay his eye;
Or if he pleaseth, through it pass,
And then the heaven espy.*

But the West gradually lost this integrated vision of the world with Copernicus and Descartes and the coming of the scientific revolution. A comprehensive philosophy of nature is no longer part of our everyday beliefs. I cannot help feeling that, if we could now only rediscover that earlier, all-embracing approach to the world around us, to see and understand its deeper meaning, we could begin to get away from the increasing tendency in the West to live on the surface of our surroundings, where we study our world in order to manipulate and dominate it, turning harmony and beauty into disequilibrium and chaos. It is a sad fact, I believe, than in so many ways the external world we have created in the last few hundred years

has come to reflect our own divided and confused inner state. Western civilization has become increasingly acquisitive and exploitative in defiance of our environmental responsibilities. This crucial sense of oneness and trusteeship of the vital sacramental and spiritual character of the world about us is surely something important we can relearn from Islam. I am quite sure some will instantly accuse me, as they usually do, of living in the past, of refusing to come to terms with reality and modern life. On the contrary, what I am appealing for is a wider, deeper, more careful understanding of our world; for a metaphysical as well as material dimension to our lives, in order to recover the balance we have abandoned, the absence of which, I believe, will prove disastrous in the long term. If the ways of thought found in Islam and other religions can help us in that search, then there are things for us to learn from this system of belief which I suggest we ignore at our peril.

We live today in one world, forged by instant communications, by television, by the exchange of information on a scale undreamed of by our grandparents. The world economy functions as an interdependent entity.

Problems of society, the quality of life and the environment, are global in their causes and effects, and none of us any longer has the luxury of being able to solve them on our own. The Islamic and Western worlds share problems common to us all: how we adapt to change in our societies, how we help young people who feel alienated from their parents or their society's values, how we deal with Aids, drugs, and the disintegration of the family. Of course, these problems vary in nature and intensity between societies. The problems of our own inner cities are not identical to those of Cairo or Damascus. But the similarity of human experience is considerable. The international trade in hard drugs is one example; the damage we are collectively doing to our environment is another. We have to solve these threats to our communities and our lives together. Simply getting to know each other can achieve wonders. I remember vividly, for instance, taking a group of Muslims and non-Muslims some years ago to see the work of the Marylebone Health Centre in London, of which I am Patron. The enthusiasm and common determination that shared experience generated was immensely heart-

warming. Somehow we have to learn to understand each other, and to educate our children-a new generation, whose attitudes and cultural outlook may be different from ours-so that they understand too. We have to show trust, mutual respect, and tolerance, if we are to find the common ground between us and work together to find solutions. The community enterprise approach of my own Trust, and the very successful Volunteers Scheme it has run for some years, show how much can be achieved by a common effort which spans classes, cultures, and religions. The Islamic and Western worlds can no longer afford to stand apart from a common effort to solve their common problems. One excellent example of our two cultures working together in a common cause is the way in which the Kingdom of Saudi Arabia is working with Oxford University to set up a research centre into schizophrenia for an organization called SANE, of which I am Patron. Nor can we afford to revive the territorial and political confrontations of the past. We have to share experiences, to explain ourselves to each other, to understand and tolerate-and I know how difficult these things are-and build on those positive prin-

ciples which our two cultures have in common. That trade has to be two-way. Each of us needs to understand the importance of conciliation, of reflection-tadabbur is the word, I believe-to open our minds and unlock our hearts to each other. I am utterly convinced that the Islamic and the Western worlds have much to learn from each other. Just as the oil engineer in the Gulf may be European, so the heart transplant surgeon in Britain may be Egyptian.

If this need for tolerance and exchange is true internationally, it applies with special force within Britain itself. Britain is a multi-racial and multi-cultural society. I have already mentioned the size of our own Muslim communities who live throughout Britain, both in large towns like Bradford and in tiny communities in places as remote as Stornaway in western Scotland. These people are an asset to Britain. They contribute to all parts of our economy-to industry, the public services, the professions, and the private sector. We find them as teachers, as doctors, as engineers, and as scientists. They contribute to our economic well-being as a country, and add to the cultural richness of our nation. Of course, tolerance and under-

standing must be two-way. For those of us who are not Muslim, that may mean respect for the daily practice of the Islamic faith and a decent care to avoid actions which are likely to cause deep offence. For the Muslims in our society, there is the need to respect the history, culture, and way of life of our country, and to balance their vital liberty to be themselves with an appreciation of the importance of integration in our society. Where there are failings of understanding and tolerance, we have a need, on our own doorstep, for greater reconciliation among our own citizens. I hope we shall all learn to demonstrate this as understanding between these communities grows. I can only admire, and applaud, those men and women of so many denominations who work tirelessly, in London, South Wales, the Midlands, and elsewhere, to promote good community relations. The Centre for the Study of Islam and Christian-Muslim Relations in Birmingham is one especially notable and successful example. We should be grateful, I believe, for the dedication and example of all those who have devoted themselves to the cause of promoting understanding.

Ladies and gentlemen, if, in the last half-hour, your eyes have wandered up to the marvellous allegory of Truth descending on the arts and sciences in Sir Robert Streeter's ceiling above you, I am sure you will have noticed Ignorance being violently banished from the arena-just there in front of the organ casing. I feel some sympathy for Ignorance, and hope I may be permitted to vacate this theatre in a somewhat better condition. Before I go, I cannot put to you strongly enough the importance of the issues which I have tried to touch on so imperfectly this morning. These two worlds, the Islamic and the Western, are at something of a crossroads in their relations. We must not let them stand apart. I do not accept the argument that they are on course to clash in a new era of antagonism. I am utterly convinced that our two worlds have much to offer each other. We have much to do together. I am delighted that the dialogue has begun, both in Britain and elsewhere. But we shall need to work harder to understand each other, to drain out any poison between us, and to lay the ghost of suspicion and fear. The further down that road we can travel, the better the world that we shall create for our children and

for future generations. To drain out any poison between us, and to lay the ghost of suspicion and fear. The further down that road we can travel, the better the world that we shall create for our children and for future generations. To drain out any poison between us, and to lay the ghost of suspicion and fear. The further down that road we can travel, the better the world that we shall create for our children and for future generations.

Shënimi i katalogut CIP të këtij libri ndodhet në
Bibliotekën Kombëtare Universitare "Shën Kliment
Ohridski", Shkup

28(062)

Islami dhe Perëndimi: ligjëratë e mbajtur në Teatrin
Sheldonian, Oksford më 27 tetor 1993 nga
M.T.M.Princi i Uellsit, Patron i Qendrës për Studime
Islame - Oksford. - Shkup: Logos-A, 2013. - 56 faqe;
17 cm. - (Biblioteka e xhepit)

ISBN 978-9989-58-487-9

a) Islam - Tubime
COBISS.MK-ID 93976330

LOGOS·A

Copyright©Logos-A, 2013

www.logos-a.com